

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 3.

Vtorik 9. Maliga travna

1850.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petik. Predplačuje se za celo leto pri založniku Jožefu Blavniku 6 gold., za pol leta 3 gold., za četrt leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znaša 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje, za četrt leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapiše, da so naročniki denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič postojne plačati.

Politiške naznanila.

Po katerem potu bi se visokeje izobraženje jugoslovanskiga jezika v naj krajšem času doseglo?

Pod tem naslovom beremo v „Laibacher Zeitung“ 3. aprila, števil. 75, dobromisleč sestanek: kako bi bilo po tem takem tudi našemu slovenskemu jeziku pomagati, da bi v malo desetletjih „visokoizobražen“ in tako „izobrazovaven“ postal, da bi mogli čez toliko in toliko let veselo „zaukati in reči: Izobraženi slovenski jezik je rojen, ga imamo!“

De se v tej reči prijazno pomenimo, se nam treba zdi, slovensko izobrazovanje razdeliti v izobrazovanje jezika, v izobrazovanje slovenskiga ljudstva in v izobrazovanje učnih mož, pisavcov in višjih vradnikov.

Kar zadeva izobrazovanje našiga slovenskiga jezika, smemo reči, da so dozdajni učeni slovenski pisavci, kakor Bohorič, Kopitar, Vodnik in drugi že toliko za to stran storili, da nam ni veliko več želeči, in brez da bi slovenski jezik pokvarili in zatajili, tudi ni mogoče veliko več storiti. Kdor je kako novejši slovensko slovnico le nekoliko prebiral, nam mora to sam potrditi. — Zato pravimo: Slovenskemu jeziku ni potreba toliko višjega izobrazovanja, kakor le večjega razširjevanja med izobraženimi Slovenci; le nemško ali italijansko izobraženim Slovencem manjka poduka in vade v slovenskem jeziku, ker se ga nikoli niso učili brati in pisati. De nam Slovencem še marsikaterih potrebnih bukev manjka, ni jezik kriv, ampak izobraženi Slovenci sami, ker niso hotli, ali dozdaj niso mogli takih bukev pisati. Te resnice, mislimo, nam noben Slovec ne bo overgel.

Izobrazovanje slovenskiga ljudstva je drugo vsim njegovim resničnim prijetim naloženo delo. Kar duhovno stran tega izobrazovanja tiče, so dozdaj duhovni učenci veliko in obilno poskerbeli, ker so slovenskemu ljudstvu dosti lepih in koristnih bukev pripravili. Kar ljudem še manjka, je podučenje v kmetijskih, rokodelskih in drugih potrebnih rečeh, v katerih se je dozdaj, zunaj tega, kar so koristne in Slovencem zaželjene „Novice“ pomagale, le malo storilo. Od kod pa to pride? Derzno odgovorimo: Od tod, ker taki možje, kateri bi kaj takiga lepiga in potrebniga radi pisali, ne znajo slovensko pisati. Zakaj pa ne znajo? Zato ker so se v šolah, desiravno so Slovenci, le nemškiga učili. Kmetovavci, rokodelci in obrtniki, kateri svoj poduk z nižjimi normalnimi šolami v mestih skonečajo, kjer bi se po predlogu gosp. pisavca omenjeniga sestavka ne smelo nič slovenskiga, ampak le nemško učiti, bi si s slovenskimi bukvami nič ne mogli pomagati, ako bi jih tudi imeli; nemške bukve jim pa tudi niso za rabo, ker se slovenski otrok v dveh ali treh letih ne more toliko nemškiga naučiti, da bi take nemške bukve brez spodtikleju bral in umel. — Ako toraj hočemo, da se bo slovensko ljudstvo čedalje bolj izobrazilo, naj se precej od začetka svojiga ma-

terniga jezika uči brati in pisati. Le tisti slovenski otroci, kateri so za višjeje šole namenjeni, naj se uče zraven slovenskiga tudi nemški jezik, brez kteriga bi v visokejih šolah ne mogli izhajati, in bi višji stopnje izobrazovanja ne mogli doseči. Gotovo se bodo slovenski učenci tudi veliko lažje in popred nemškiga naučili, če se jim pravila nemške slovnice po znanih slovenskih pravilih primerjajo in razlagajo.

De mora vsak bolj visoko učen in izobražen Slovec zraven slovenskiga tudi nemško, in še clo nekaj latinskiga, gerškiga, ali še kak drug izobražen evropejsk jezik znati, tega ne bo nihče ovračal; kakor bi tudi Nemec ne mogel ravno tako učen in izobražen imenovan biti, ako bi zunaj nemškiga nobeniga drugiga jezika ne znal. Zato se pa tudi noben pameten Slovec za zgol slovenske šole, brez posebno potrebniga nemškiga jezika, ne poganja, in zgol slovensko vseučilišče, kjer bi nihče nemške ali clo latinske besede ne čerhnil, bi bilo tako ne-spametno misliti, kakor potrebno se nam zdi, kar tudi ravnanje visokiga cesarskiga ministerstva potrdi, da se v vseučiliščih, v kterih se vradniki in pravdoznanci za slovenske dežele izobrazujejo, postave tudi v slovenskem jeziku uče in razlagajo.

Brez da bi hotli koga zavoljo njegovih drugačnih misel žaliti, toraj svoje misli tako izrečemo, da se mora pri nas uk slovenskiga jezika precej v prve šole vpeljati, da se bo slovenska mladost že od začetka v svojim jeziku v vsih k pravimu izobraženju potrebnih predmetih učila, med ktere pa, se ve da, za tiste, kateri bodo v višji šole hotli stopiti, tudi nemški jezik gre. Kdor pravi, da bi se moglo poprej veliko učenih slovenskih bukev napisati in natisniti, preden se v nižjih šolah slovenski uk prične, po naših mislih cika na tistiga, ki se je bil zarekel, da ne gre prej v vodo, preden ne bo znal plavati. Pa naš omenjeni gospod pisavec pravi, da se morajo učenci višjih šol še le slovenskiga učiti, kateri bodo potem nove, učene bukve pisali in tako poznejim vnučkam pot nastlali. Mi pa pravimo, da kdor se bo v visokih šolah še le slovnice učil, ne bo nikoli veliko storil; in komu bi neki učene bukve pisal, ko bi jih tudi hotel, če tistih, kateri so v nižjih šolah, nobeden slovensko brati ne zna, in toraj njegovih dragih bukev ne bo kupil? — Male šole v slovenskih krajih naj se toraj povsod, v mestih kakor na kmetih v slovenskem jeziku začne, in v mestnih šolah naj se iz slovenske slovnice na nemško pride, da se bodo učenci obeh jezikov ob enem učili, kar bo mlade ljudi še clo veselilo, in jim ne bo nobene velike težave delalo. V višjih šolah se bodo učenci v mnogoverstnih govornih in pesniških sestavkih v nemškem in slovenskem vadili, gerške in latinske autorje v nemško in slovensko predstavljali, ali še na drugo po učeni vednosti učenikov pripravno vižo v izobrazovanju napredovali. Tako, in le tako bi se utegnulo zgoditi, da bodo slovenski mladenčev malo letih za svoje in svojiga ljudstva izobrazovanje precej veliko storili, in želje visokiga ces. ministerstva, kakor želje vsakiga praviga

prijatla Slovencev se bodo čedalje veselili izpolnile.

Avstrijsko cesarstvo.

Ljubljana 3. aprila. Ker je c. k. okrajnih komisarjev Pauerja in Guttmanna zgolj pri oprostovanju zemljiš treba, je minister znotranjih zadev zavoljo tega, ker važno opravilo to terja, dva okrajna komisarja druge verste čez red postaviti privolil, kar se bo berž zgodilo.

Ljubljana. Čujemo, da se bo šolsko svetovavstvo za slovenske dežele v Gradcu postavilo. Menimo, da bi bila pozabljena Ljubljana, ker je središče slovenskih dežel, za to naj bolj pripravna.

Primorska. Poglavar v Primorju grof Wimpfen naznani, da je telegraf med Terstom, Pirano in Šent Petrom napravljen, in da se vsak zamore te naprave poslužiti.

Austrijska. Vedno bolj se govorica poterdjuje, da je general Hrabowsky zares obsojen, razglašeno obsodbe zdaj in zdaj pričakujemo. Čuje se, da je vse častne rede zgubil in 10 let v Olomuc v ječo zapert. Posebno težko se je storilo sivimu generalu, ko je red Marije Terezije v roke generala Sanchez položil, kteriga mu je ranjki cesar Franc z svojo roko pred 35 letmi podelil.

* Vredništvo občnega deržavniga zakonika se bo precej zlo pomnožilo. Slišimo, da bo naj manjši plača 800 gld.

* Čuje se, da je mnogo zaupnikov iz avstrijsko-laških krajev na Dunaj prišlo, ktere bo ministerstvo pri posvetovanju deželne vstave za svet prašalo. Med temi je gospod Saleri iz Brešje, pravijo, da je tudi gospod Nazzari iz Bergama.

* Čuje se, da ministerstvo že priprave dela za deželne zборе.

Horvaška. Vravna deželna poglavarstva je ustanovljena; sremski nadžupan Juli od Jankovič je za banskiga namestnika zvoljen, Kuko-
vič in Lentulaj sta pa za svetovavca deželna poglavarstva. Predsednik višjiga deželna sodništva je Maks od Rusnov, dozdajni svetovavec pri kervavi sodbi v Rzeszow, rojen Horvat. Minister Kulmer pravijo, je za deržavniga svetovavca, ministerjalni svetovavec Ožegović za uda horvaškiga starašinstva pri deržavnem sodništvu zvoljen. Vojaška meja je mende tudi narodno zastopništvo zadobila; deželni zbor se bo, kakor govore, v Petrinji zbiral.

Serbska. V Zomboru so hotli generala Majerhofferja poslanci v imenu tamošnje nemške občine pozdraviti. On pa je odgovoril: „Jez v Zomboru za nobeno nemško občino ne vem, ker tukaj le Serbi gerške in katoliške vere žive in svoje mestno poglavarstvo imajo. Iz tega sklenem, da ste vi tisti Košutovci, ki so serbsko armado roparsko trumo imenovali. Serbi pa niso roparji bili, ampak pomagavci tistiga kardela, kterimu sim jez zapovedoval.“

Česka. „Pražske Now.“ prinesejo novico, da so bili vsi nekdanji gubernijalni praktikanti, ki ne morejo dokazati, da so že tri leta v praksi bili, razpušeni.

* Na Českem bo v vsakem okrogu poseben vradni list izdan.

Moravska. Iz Tropave se v „Mor. Nov.“ piše, da je bilo tamošnje mestno poglavarstvo vprašano, ako bi ne smeli pruski pravdoslovci v avstrijske službe stopiti, ker avstrijskih zmanjkuje.

Ogerska. Iz banske Bistrice se v „Union“ piše, da sta gospoda Braksatoris in Molitor spuščena, ker nad njima niso nobene krivice najdlji. Zdi se torej, da panslavizem samo v možganah od „Ostdeutsche Post“ straši.

* Pravijo, da se bo ogerska železnica že o začetku junija do Pešta odperla.

* Iz Csongradškiga okroga se v „Magyar Hirnap“ piše, da ni več toliko roparij, kakor jih je o kratkem bilo, ker je že mnogo roparjev vjetih. Policijski komisar je posebno pogumuost skazal, ko je strašnega tolovaja Andr. Zsakay, pred katerim se je cela okolščina tresla, v eni kerčmi zagrabil, akoravno se je večkrat na njega strelilo. Pogumen komisar ga ni pred spustil, dokler mu ni s pomočjo fanta, ki ga je pred durmi čakal, rok zvezal, in ga živiga pred sodbo pripeljal.

V gimnazju, v tretjem razredu je bilo sprashevanje v slovaškem jeziku, in učenci so kaj dobro obstali; tudi v Kremniškem gimnazju se slovaški jezik pridno uči.

* V Pešti je bil za mestniga poglavarja Konstantin od Terezy zvoljen.

* Pripoveduje se, da mislijo prihodnjo jesen veliko vojaško ležišče eno uro od mesta Pešta napraviti, in da bo cesar tistikrat tje šel.

* Iz Presborga se piše 28. marca: Vojakov se pri nas vedno več zbera, med katerimi je mnogo bolnih, kar ne more drugače biti, ker je tako slabo vreme. Mraz je tak, kakoršnega že več let ni bilo, snega je zelo veliko. Na cesti med Košicami in Miskolczom je več čevljev snega. Bolezen je vedno več; povsod razsaja legar, v Stolnem Belgradu se celo koze. Ako bo poletje vroče, kaj bo potem! To zna biti tudi vzrok, da je nek prerok kugo prerokoval, zato pa je zapert bil. Naš grad se bo spomladi utrdil.

Lombardo-beneško kraljestvo. „Foglio di Verona“ pravi, da se bo deželna vstava z politiško vravnavo in srenjskimi postavami kmalo razglasila.

Tuje dežele.

Bosna. V „Agramer Zeitung“ se iz bosniške meje 26. marca sledeče piše: Od 1. marca, kar je terdnjava Bihač brez boja v roke vstajnikov padla, so se puntarski glavari večkrat posvetovali v Bihaču.

Iz začetka oni niso vedili, ali hočejo sami gosposko postaviti, ali hočejo tirjati, da jo jim vezir po sklenjenih pogodbah da. Poslednjič so v velkem zboru zunaj Bihača pod milim nebam sklenili, posla v Travnik s sledečimi naznanili poslati:

1. De se oni ne puntajo zoper vlado velkiga gospoda Padišah.

2. De se vsemu udajo, kar jim Padišah naloži, in kar od njih tirja.

3. De od bosniških oblastnikov, od vezirja, pašatov in Muteselimov danih svojovolnih naprav in zatiranja po nikakem znanprej ne terpe, in

4. da posad Arnautov, ker so celo nepotrebne in ker domači red in mir podkopujejo in celo vero zasramujejo, znanprej več nočejo.

De pa tudi državni namestnik prosijo, da bi potrebne gosposke postavil, davke odločil in colniške poberavce v krajne terzne mesta poslal.

Tudi so se pogovorili, ako bi jih državni namestnik hotel z vojsko prisiliti, da se bodo vezirjovim vojakom v soteskah operli, in raj

v boju padli, kakor se znanprej tako stiskanje prenašali.

De se avstrijski vladi škode ne zgodi, posebno v terznih zadevah, je bil polkovnik otčanskiga polka Knezevič pooblasten od opora se prepričati.

Ko vstajniki v Bihaču zvedo, da je polkovnik, kteriga zelo časte, ker si je v poprejšnjih časih na vojaški meji zavolj pravičnosti poštovanje pri njih pridobil, v Zavalje prišel; pošlejo 15. marca poslanca k njemu pod vodstvom Agan Aga Rizviča z zastopniki vsih drugih nahij iz turško-horvaškiga. Ker se je pa polkovnik branil z vodjem Agan Aga Rizvič osebno govoriti, je bil zavalški mejni poveljnik pooblasten za to reč. Poslanci so naznanili, da z svojim prihodom hočejo spričati, da imajo odkritoserčne in poštene misli proti avstrijski vladi in mejnim sosedam, da se z mejnimi oblastmi vedno dobro porazumijo, da zato neoboroženi pridejo in straže razpostavljajo, da hočejo vse avstrijske begune Avstriji izdati in ogerskih podpihovavcev ne bodo terpeli.

Na vprašanje, zakaj de so se spuntali, so se operli in enoglasno terdili, da oni niso puntarji in so avstrijsko oblast vpričo cele Evrope prosili, da jim tega imena nikdar ne prilaсти, ker se niso pravični vladi in nje naredbam operli, ampak le nečloveškemu ravnanju in zatiranju in samovolji posameznih poveljnikov.

Obljubili so tudi, da hočejo v Bihaču odbor sestaviti iz naj imenitnejših, naj bolj spoštovanih in premožnih možev, ki bodo za vsako reč odgovorni, kar se bode na vojaški meji zgodilo, dokler ne bodo od vezirja gosposk dobili, ker so se namenili v Travnik poslance poslati in obljubiti, da bodo pokojni in mirni, ako vezir

1. pravico namesto oblasti in samovolje vpelje;

2. po lastni glavi vpeljano desetino odpusti in postavne davke vpelje;

3. Arnavte, ki so v pohujšanje, iz dežele spravi;

4. goljufne stare poveljnike odstrani.

Ko so poslanci še enkrat zagotovili, da imajo zaupanje k avstrijski vladi in da so ji udani, kar so posebno v letu 1849 pokazali, ko je vojaška meja skorej zapušena stala, so se nazaj podali.

23. marca so vstajniki iz Bihača naprej udarli proti Bužimu ali Krupi.

Iz Bosne se čuje, da je Omer paša z 40.000 mož v Bosno k Novi bazar prišel; njegove perve straže so pri Sjenisi na cesti, ki pelje od Novi bazara v Sarajevo. V Banjaluko sta prišla 2 bataljona rednih pešcev in 1000 Arnautov.

Rusovska. Verjetne novice iz Poljskiga pravijo, da se vojskine priprave hitro in na vso moč delajo, tako da more vsak verjeti, da bo ruska armada o začetku spomladi nekam udarila. Pervi in peti vojaški oddelk pod poveljstvom Rüdigerja in Paniutina stojeta zdaj med Koninam in Kališem, prav blizu meje in imata 80.000 mož. Ravno se je divizija Grabbe od tretjiga vojaškiga oddelka s temi vojaki zjednila. Oba oddelka imata čez 200 topov; konjnikov pa je malo. Tretji vojaški oddelk v Volhinii sedaj vse konjke pod poveljstvo generala Sachs zbera. Razun tega stojeta na Poljskem še dva oddelka; eden v Varšavi in v drugih terdnjavah, drugi pa na meji Galicije. Nobeden pa še ni za vojsko pripravljen. Postavljen je ruske armade priča, da je na dva kraja namenjena, proti zahodu in na spodnjo Donovo, kamor je iz Volhinije naj bližej. Glavni stan je v Žitomiru. Kam de je velika zahodna armada namenjena, še nobeden ne ve.

Nemška. Iz Pariza 1. aprila nobeniga telegrafiskiga naznanila ni bilo. V Berolinu se zelo govori, da bo Manteuffel iz ministerstva stopil.

* Govor Radovica je v nemškem zboru v Erfurtu dopadel. Čuje se, da se bo ministerstvo

za zvezne nemške deržave postavilo, da bo Radovic pred kot ne predsednik ministerstva, oba druga ministra pa bi se iz drugih nemških dežel zvolila.

* V „Weser Zeitg.“ se piše, da se pruska armada na tihem pomnožuje, da bo zamogla, ako bi vojska vstala, sovražnikom se nasprot postaviti; pravi, da so pruski desetniki, ki niso več v službi, sledeče naznanila dobili: Ker zavolj politiških zmešnjav z noviga nevarnost žuga, je kr. veličanstvo zapovedalo, da se meje, posebno v zahodnih krajih dobro posedejo. Zavolj tega Vas prašamo, ako ste zadovoljni, ko bi se vojska vnela, spet v vojaške verste stopiti. Tudi drugi desetniki so se za to poprašali, kar naj pa kolikor mogoče na skrivnem ostane. Od vašiga domoljubja pričakujemo, ako Vam druge opravila pripuste, da se boste v osmih dnevih pri vojaštvu oglasili in naznanili, da ste pripravi tej prošnji zadoštititi. Kralj. veličanstvo ne bo pozabilo, Vas na viši stopnjo povzdigniti.

Gerska. Z Angličani in Gerki je še vedno vse pri starem. V Carigradu pravijo, da je vzrok, da so Angleži Gerke jeli nadlegvati v tem, ker je ruska vlada 1849 z gersko pogodbo imela zavolj prepustjenja otoka Sapienca, ki ima prav pripravo barkostajo za 20 vojaških brodov. Posestvo tega otoka se s vseslovansko politiko ruske vlade veže. V posestvu bregov adrijanskiga morja, otoka, ki bi Malti zamogel protiviti in mogočniga gersko-slovansko-ruskiga brodovja, bi kmalo srednjemu morju zapovedovala, in bi znala celo Angličane premagati. Gerska vlada je bila mende pripravna Rusam ta otok prepustiti. Angličani so pa to reč zvedili in zatorej Gerke pritiskali.

Laska. Časopis „Riforma“ piše od 27. marca: Sinoč je v našem mestu Rim nemir vstal. Tropa malopridnežev je skoz mesto vpila: Viva la republica francese! Viva i Rossi itd. Vojaki so se mogli temu opreti, ki so mnogo nepokojnežev v luknjo djali.

* 29. marca je prinesel parobrod iz Civitavechie naznanilo, da bo sveti Oče 6. aprila Portiči zapustil. Naj popred se bo v Kaserto podal in pri neapolitanskem kralju se poslovil; od tod bo šel v Terracino, potem v Frozinone Monte Kazino pregledat, potem se bo v Tuscino vernil in na zadnje se v Velettri podal. Na teh krajih bo en ali pa dva dni ostal. Francoski general Baraguay d' Hillers je bil poprašan, naznaniti, od kod de bodo francoski vojaki papeža spremili.

Razne naznanila.

Iz Dunaja se piše v „Narodne Novine“, da je bila na večer 24. marca v Stockerau-muzikalna veselica v prid društva za podporo jugoslovanskih in rumunskih vdov in sirot, pri kateri je tudi svitli ban s svojim spremništvom bil, zatem tudi presv. djakovarski škof in mnogo drugih znamenitih oseb. Ob štirih popoldne se odpeljejo povabljeni iz Beča v Stockerau. Stockerauska občina je vse pripravila, kar je mogla, da svojiga visokiga gosta — ki je eden naj imenitnejših zgodovinskih značajev naše dobe — dostojno sprejme.

Ko pride, je bil pozdravljen s možnarji; oficirji in mestno poglavarstvo ga pričaka kjer se je železnica ustavila, in ga pelje v stan mestniga poglavarja, pri katerem so se vojaki v dva reda vstopili. Mestni poglavar goste lepo sprejme.

Okrog pete ure gredo vsi v gostno sobo pri železnici, kjer je bila za vse veselica pripravljena. Pridšiga bana pozdravi občinstvo z gromovitim „živio“, in pela se je najprvo narodna himna, pri kateri so vsi stali. Beseda je bila krasna, in kako bi drugače bilo, ker so

v njem prvi umetniki in umetnice prestolniga mesta brez plače pripricujoči bili. Beseda je terpela okolj dve uri. Potem se pelje ban z djakovarskim škofom, generalom Denksteinom in svojim pobočnikom spremljen od veličanske bakljade v hišo nekiga mestnjana in fabrikanta v Stockerau-u, kjer je bila za vse pripravljena gosposka večerja. Sprejeti so bili tukaj s tistim serčnim veseljem, kakor pri mestnem poglavarju. Med večerjo napije presv. djakovarski škof Strossmayer svitlimu banu zdravico z sledečimi besedami:

„Gospodje! to čašo na zdravlje tistiga velikiga junaka Austrije, ki je na čelu svojiga častitiga, z neomejeno ljubeznijo udaniga cesarski rodovini, z ideo ene velike domovine nadušeniga naroda tisučglavno hidro puntarstva, in v svojem lastnem drobu besno razdirajoče notrajne vojske, tako z neizmerno silo svojiga duha in svoje besede, svoje kreposti, in svojiga krasniga značaja, kakor z močjo svoje desnice zaterl, vničil, ubil.“

„Na zdravje obcnoljubljeniga bana, ki mu clo blede zavist slave ne more odreči, de je Avstrijo propada rešil in storil, de ji je zdaj mogoče se v miru razvijati in veselo napredovati.“

„Na zdravje tistiga velikiga ne samo vojskovavca temveč tudi deržavljana, ki dandanašnji, ko se na terdnem temeljnu posvečeniga prestola, in na podeljeni vstavi od našiga ljubeznjiviga cesarja, čersto in neprenehama dela tisto veličansko poslopje dvigniti, v katerem bomo vsi brez razločka jezika in narodnosti eden pri drugem, kakor brat z bratom v miru in ljubezni živeli; ki je gotovo od svoje strani k veličastnemu dodelanju tega vojaškiga dela mnogo doprinesel od obilnosti svojiga silniga duha in svoje zrele skušnje.“

„Na zdravje tistiga velikiga moža, kteriga z vso pravico smemo izvoljenca božje previdnosti imenovati; ker kdo bi bil mogel misliti, de bo ta nepoznani mož brez vsakiga zaveznika razun svoje vesti in dobrih namenov, toliko slavniga in veličastniga mogel doprinesiti, kolikor je doprinesel. Vsi vemo, gospodje, kam je v dnevih tistiga strašniga osleplenja in neprimerniga izdajstva v Avstrii prišlo; tako dalje je prišlo, de je v sercu Avstrije ime Avstrijanca zabranjeno in osramoteno bilo, de so bile avstrijske barve z nogami teptane, avstrijsko domoljubje — ta nevsahljivi vir vsih deržavnih krepost — s sramoto z robskim duham imenovano in zaverženo. Vsakimu, ki ni hotel proti svoji lastni domovini orožja obrniti, in med njenimi izdajavci biti, se je s smertjo in ubojem žugalo. Tako dalje je prišlo, de je bilo treba posebniga posrednika božje previdnosti, de se je zlobi in razdiranju vsega obstoječiga pot zaperla, de se je od vsih strani v hudobi lastnih sinov napadajoča Avstrija osvobodila in rešila. To je temu možu dobro izteklo, in zato sim ga imenoval izvoljenca božje previdnosti, in ni dvombe, de, ako bi se še kdaj sovražniki Avstrije prederznili s svojimi hudobnimi nameni proti njej vstati, bo Bog v drugo tega moža okrepčal, de bode spet tista terda stena, na kateri se bodo divji valovi punta in nemira razbili. To je terdo prepričanje vsih tistih, ki so pravi prijatli vladarja in svoje domovine.“

„Živila tedaj naj terdniši podpora carskiga prestola, naj lepši kinč Avstrije, naj terdniši upanje prihodnosti, ponos in ljubljeneec svojiga naroda, živio obcnoljubljeni ban!“

Na ta pozdrav presv. škofa mu je ban sledeče odgovoril:

„Gospodje! jez si teh velikih zaslug, ktere mi je moj prijatelj z svojo posebno zgovornostjo prilastil, nikakor prisvojiti ne morem, ker si jih še le pridobiti moram. Eniga mi nikdar ni manjkalo in mi tudi zanaprej ne bo,

namreč: terdna volja za dobro in pravedno reč živeti in umreti.

Na zadnje se zahvali presvitli škof stokeravski občini, umetnikom in umetnicam z sledečimi besedami:

„Gospodje! vsim tistim ki so današnje večerno veselico napravili za napredovanje naj zlahtnišiga, Bogu in ljudem ljubiga namena, se serčno zahvalim v imenu društva za dobrovoljno podporo jugoslovanskih vdov in sirot.“

„Gospodje! društvo se je še le začelo, je do zdaj še le nježna mladika, ktera pa od velikodušnih občin in blagodarnih ljudi skerbno rejena, bo pod božjim varstvom izrasla do velikiga in močniga debela, ki bo nosilo lepe plode, in pod njegovo senco se bo marsikak ubog in potreben utekel in sladki počitek našel. Vam, gospodje, gre ta čast, de ste bili prvi, ki ste z ljubeznjivo roko ta še nepoznani sad rediti jeli, in verli stockeravski občini in njenimu poglavarju gre slava, in umetnikom in umetnicam, de so s tako lepim in bogoljubim djanjem drugim občinam in umetnim družtvam lep izgled dali, ki bo gotovo dobre nasledke imel. Hvala vam v imenu društva, hvala vam v imenu ubogih, ki svoje roke k nam za pomoč stegujejo. Kako bodo vas oni blagoslovili, in vi boste, vas zagotovim, od Boga blagoslovljeni, ker nikdar ne pride zdihlej sirote pred prestol milostljiviga nebeškiga očeta, de bi ga on ne uslišal.“

„Dopustite mi gospodje, de vam po nagnenju z zahvalo napolnjeniga serca visok namen današnjiga dne od drugiga kraja pred oči postavim. Sveta resnica je, de Avstrija le pod enim pogojem obstati, in se vsim viharjem in neizgodam braniti zamore, in ta pogoj je: medsebojna ljubezen in poštovanje različnih narodov, ki v našem cesarstvu žive, in vsak, ki k razprostranju te vzajemne ljubezni in poštovanja pripomore, si za domovino velike zasluge pridobi, in domovina se mu za to zahvaliti mora. Vi ste, gospodje, z vašim današnjim zlahtnim delam to storili; kako se bodo bratje na daljnem jugu in iztoku v ljubezni vneli do severnih bratov, ko bodo vidili kaj so za nje storili? Hvala vam tedaj, gospodje, tudi v imenu domovine!“

Napovedani časopis „Swatopluk“, kteriga vrednik je Žalud, ni dovoljenja dobil od vojaškiga poglavarstva, de bi smel v Pragi izhajati; tedaj se izdaja v Kuttenubergu. Za prid kmetijstva, obertništva in kupčije se od tega časopisa po pravici mnogo pričakuje.

Ko je teržaški poglavar 23. t. m. razne osebe na kosilo povabil, ni gledal na stan, ampak na zasluge. Pri mizi je sedel med desetnikom od polka Emil in med prostakom od polka Hohenlohe, in ravno tako pričujoči častniki. Pri eni stranski mizi je sedel ubog ves prestreljen lovec, ki je bil pri Novari enajstkrat ranjen. Tudi en z sreberno svetinjo obdarjen stotnik Serežanov je bil zraven, ki je ravno na Dunaj potoval in skoz Terst šel.

Na Dunaju se zlo pripoveduje, de bo cesar kmalo v Ljubljano prišel, kjer ga bo vojskovodja Radecky pričakal, potem pa se bo v Dalmacio podal.

„Reichszeitung“ pravi, de se je ban Jelačić Velki pondelik z grofinjo Stockau v Napajedlu zaročil.

Angleški časopisi pripovedujejo čudno zgodbo, namreč: En kmet Jon Kurtis po imenu se je oženil v letu 1835 z Ano Marijo Wilkins in je do leta 1840 z njo živel. O tem letu pa sta se oba zakonska zadovoljno ločila. Žena se napravi v možke oblačila in gre v drug kraj, kjer za hlapca v službo stopi. Kmalo pa je bila obdolžena, de ima preveliko nagnenje do neke dekle. De bi druge ne pohujšala, jo ona za ženo vzame, ki ste tudi več let skupej živeli. Čez več let se loči žena od ženskiga

moža in se v drugem kraju omoži. Med tem bi se bil pa Jon Kurtis, ki od svoje žene med tem nič ni slišal, spet rad oženil, in tudi zares eniga dekleta v Worcestru vzame. Njegova prva žena pa to zve in ga pri gospodski zatoži.

Naj večji diamant, kar je znano, je Kohi-Nur, kteriga so Anglezi, ko so Lahore v svoje oblast dobili, našli. Cenijo ga na 260,000 liber šterl. podoben je malimu kokošnjemu jajcu.

V obletnici novarske bitve so razun vradniga vsi časopisi v Florenci z črnim obrobom na svitlo prišli. Na piemonteških pa ni bilo nobeniga žalostniga znamenja.

Časopis „Union“ prinese sledeče razjasnenje: „De suma ne redim, kakor de bi moje naznailo od 23. marca mene osebno ne zadelo, ampak de me je stranka, ktero sim do zdaj v svojem organu zastopoval, k temu napeljala, od vredništva odstopim, kar s tem na znanje dam. — Praga 3. aprila 1850.“

Dr. Augustin Smetana.

Inženir Jožef Katona je v Peštu naznanil, de zamore persne bolezni in jetko ozdraviti, in hoče za dober izid porok biti.

Šuzelka bo v Lipsii bukve na svitlo dal z naslovom: „Das provizorische Oesterreich.“

Velki knez Švarcenberg ne bo prišel za knezoškofa v Prago, kakor se je govorilo, on noče Solnograda zapustiti; nič gotoviga se še ne ve, kdo de bo za knezoškofa v Pragi postavljen, akoravno se od tega mnogo govori.

Prihodki od tobaka v Avstrii. Ti važni prihodki so se začeli v letu 1670, kjer je bilo tobak v ces. dežele voziti grofu Khevenhülleru za 1000 gld. v najem dano. V letu 1699 je prišel prvi ces. patent za tobak; in v letu 1701 je bil ves prihodek od tobaka 50,000 gld., kteri se v letu 1725 na 400,000 gld. V letu 1783 je prišel ves prihodek od tobaka na več ko 2 milijona goldinarjev. Dandanašnji nese tobak deržavi 14 do 16 milijonov gld., in bo še višeje prišlo, če se na ogerskem cesarski samoprodaj vpelje. Kdo bi si bil kdaj mislil, de bi tako prazno puhanje moglo kdaj deržavam toliko prihodka nositi?

Ravno je en zvezek pesem na svitlo prišel od Jelačića bana. Znesek je za ranjene vojaki namenjen.

Ker so bile za izvirne česke igre darila razpisane, je bilo 7 iger iz narodniga življenja in 9 zgodovinskiga zapopadka odboru, ki je bil zvoljen igre v presojo vzeti, poslanih. Za presojo poslednjih so bili zvoljeni: Palacky, Šafařík, Čelakowsky, Hanuš in Nebesky; za prve pa: Čelakowsky, Hanuš, Wencjk, Koubek in Nebesky; Palacky, Šafařík in Dauchaniso hotli teh poslednje imenovanih iger presojevati. Vsak razsojevavec bo naj popred vsako igro posebej sam zase prebral; prvih 7 je že prebranih. Sedaj se bodo razsojevavci še skupej zbrali, in druge pisatelje poklicali, ter razsodili, komu darilo gre in ktero mu gre.

Vredništvo časopisa „Union“ je Dr. Gabler prevzel.

17. marca gredo 3 častniki iz Bartfelda v bližnjo vas Zabovar, ko se nazaj peljejo napade 7 volkov voz, splašeni konji dirjajo kolikor jim je mogoče, volkovi pa za njimi. En častnik je imel psa saboj, kteriga so volkovi vjeli in požerli, dva volka pa sta za vozom celo do mesta letela, še le pri hišah sta jo nazaj pobrala.

V Banatu blizo Kikinde so te dni roparsko trumo vjeli in stojni sodbi izročili. Obstala je iz 29 Madjarov, 4 Romanov in dveh madjarskih žen.

V spodnjih podonavskih pokrajinah so undan z žitam obloženo barko dobili, pa nobeniga človeka na njej. Še zdaj se ne ve, čigava je in kam de so brodnarji prišli.

Ruske narodne igre.

(P. L.) Ruskih narodnih iger je toliko, da jih je težko dobro vrediti. Sege in navade prednikov se v njih lahko spoznajo. Tuji potovavci jih slabó popisujejo, ker ruskega jezika niso znali. Le tisti, ki ima z ljudstvom mnogo opraviti, ki ima priložnost živo podobno djanja in nehanja ruskega naroda na tanjko pregledati, jih zamore prav popisati. Kdor je na Ruskem med kmeti živel, je bil gotovo večkrat priča, kako se v lepih poletnih večerih moži in žene, mladenči in deklice pred hišo zbirajo. Moški se z odkrivanjem pozdravljajo, žene jih z smehljajem sprejmejo in jih poprašujejo, kako jim kaj gre. Potem se vsi po redu pred vrata na stole vsedejo, in celo stari ljudje se ženam vmaknejo, ako ni prostora za vse. Mladi fantje med saboj šeptajo, stari jim z serčnim smehom zagotovijo, da so vbogali in mnogo skusili. Eden prinese goslam podoben nastroj. Deklice komej plesa pričakujejo. Mladenči herkajo, da naj pogumniši v sredo stopi, se odkrije, in kako deklico na ples povabi. Drugi mladenči ravno tako store, in zdaj se začne ples in druge igre, ker pri Rusih so narodne igre večkrat s plesom ali petjem združene. Moški imajo dolge kافتane z rudečim vratnikom navzgor in s kapco postrani, deklice pa sarafane z dolgimi belimi srajčnimi rokavi in rutami v rokah, omožene in oženjeni so v drugem kotu, se tudi vesele, starčki pa pred hišo sede, gledajo mladi ljud, ki se raduje, ali pa od gospodarstva govore, to vse je lepo viditi, kar se le pri nepopačenem ruskem narodu najde. Pa vedno se vsi skupej ne radujejo, mladenči in deklice imajo tudi posebne igrace, kakor tudi otroci. Začnimo tedaj naj prvo od

Iger ruskih otrok in mošev.

Srako naj raji ruski otročiči igrajo. Mati ali pa pesterna posadi otroka na koleno, se mu persta za perstom dotakne in zraven govori: „Sraka je otrokom kašo kuhala: Dala je enemu, dala je drugemu, tretjemu pa ni dala, sraka je zletela.“ Pri zadnjih besedah, ki se hitro izrečejo, se otrok v plečni jamci pošegeta, de se more smejati, in na zadnje otrok popred izrečene besede ponovi, ki se včasih tudi drugač glase, na priliko: „Sraka je kašo kuhala in je na prag priskakljala, je goste sprejela. Gosti v hiši, kaša na mizi, gosti iz hiše, kaša iz mize. Enemu je dala, drugemu ne; nič ni dobil, ki ni derve prinesel, peči zakuril, juhe skuhal, vode prinesel. Potem je sraka zletela in z repkom migala.“

Jezdiijo tudi pravradi dervenega konja.
Dajo jim pri tem nit v zobe.

Konje napajajo, sena in ovsa se jim da, in ako se jezdic preverne, pozabi de se je udaril, ker le na konja misli. — Poskušajo se tudi v teku, kar je za otroke dobro, de se njih truplo utrdi. — Tudi palec in kazavnik na koncih skupej stisnejo in z njima krog naredo, potem pa skoz plujejo. Kdor na perst plune, ga vsi zasramujejo in beže, on pa leti za njimi in jih lovi, če koga vjame, gre na njegovo mesto. — Našo hišo prodati je tudi na Ruskem v navadi, le pod imenom panj, ker on prostora ne dobi. — Čukanje za nos opomne na dolge nose v poznejši starosti. En fant praša: „Čigav nos je?“ Drug mu svoje ime pove, n. p. „Jvanov.“ — „Kje je bil?“ — „Za dar je prosil.“ — „Kaj je dobil?“ — „Kopejko.“ — „Kaj je z njo počel?“ — „Popernjak je kupil.“ — „S kom ga je jedit?“ — „Sam.“ Pri teh besedah popade prašavec prašanega za nos in ga tako dolgo vleče, da reče: „S teboj sim ga jedit. Po leti so polajo (z obliko igrajo). Naredo namreč versto luknjic, zadnja luknja je naj večja. Vsak si eno luknjo zbere; potem polo čez luknje talikajo, in v kterega luknji pola ostane, temu glavo zmijejo, lasce razmerse in slednjič polo v glavo veržejo, potem igralci saksabi zlete. Ti pa poljo za njimi zažene in kogar zadane, mora z nova polo talikati. *)

V prva luska iz roko in ustmi, kar je pesnika Anakreonka prav veselilo, je tudi pri ruski mladosti navada. Igranje s punčko je le pri bolj imenitnih v navadi, po kmetih le goloba igrajo. Naj bolj ročen med fanti je

skopec, eden je golob in drug golobica, drugi so pa mladiči. Golob gre jesti iskati. Golobica in mladiči ga čakajo. Mladiči prosijo kruha pa zastonj, lačni morajo biti. Zdaj pride golob in piče prinese. Mladiči zrastejo, zapuste gnjezdo in grejo v daljni svet. Zdaj pride sovražni skopec in enega mladiča za drugim vzame, in starši žalujejo. Pa skopec še ni nasiten, on tudi goloba in na zadnje golobice popade, in tako srečna družina žalostno pogine. Le malokdaj se prigodi, da se golob zjezi, z skopcom v boj poda in ga zmaga. — Zlo enaka igra je volk in gos. Fantiči se postavijo za gosi v eno versto, se za suknje skupej derže, naj prvi je naj bolj pogumen fant imenovan gosjak. Drug močen fant je volk in gos za gosjo pojé. Ali pa sedi volk na enem bregu na poti, kjer gosarica gosi domu žene. Gosarica kliče: „Goska, tabud domu!“ Gosi vpijejo: „Se volka bojimo, tam sedi in gosko terga!“ Gosarica jim zapove domu ferlati, al volk jih vjame in sne. Včasih jim pa volk tudi prizanese in gosi le skrije. Gosarica gre k njemu in reče: Dobro jutro boter. — Pozdravljena botrica. — Nisi mojih gosk vidil? — Kake goske si imela? — Bele in sive, že tretji dan jih išem. — Nič ne vem zanje. Gosarica hoče oditi, volk pa je ne pusti, in z njo govori; zdaj začuje ona gosi gogotati. — Kaj tu gogota, boter? — Lan tarejo. Ona hoče spet naprej, kar zasliši perute zaropotati. Ona praša, kaj je to, in za odgovor dobi, de obleko iztepajo. Na zadnje ji gosi pokaže, in vse vriska. Smešna igra je mačkovka. En fant je maček, en drug njegova babica, ki lonec mleka varje, kterega bi drugi otroci radi snedli. Njugujejo staro, jo božajo; mačkova babica njerga, on pa z kremplji žuga. Oni ga iz izbe spravijo, in prašajo staro: Mamica, kje je tvoj vnuček? — Kosti je na dvoru popa. — Se hočeš kopati, babica? Ona njerga in je huda. — Ne bodi huda, babica; kopel je krasna, sedem dni se je kurilo, dima je dosti za sedem vasi. — In kake metle? — Kakor perzijanska svila. Babica gre v kopel, otroci polizejo mleko in lonec ubijejo. Maček pride in mijavka, babici se zdi, de se je nesreča prigodila, priteče, droci zbeže, ona za njimi; kdor je prvi vjet, mora biti potem babica, drugi pa maček.

Vojaška igra je tudi zelo v navadi. Večja jama je mesto, male jamice so pa hiše, ktere ena stran napade, druga pa jih brani. Igra s pozojem in čez nit skočiti se le pri imenitnih najde. — Ribja igra pa je na deželi doma. Otroci stare reči na kup zmečejo, ktere ribe imenujejo. En čuvaj jih varje. Otroci ga pa dražijo, cukajo, vpijejo, razsajajo in med tem ribe krađejo. Čuvaj krog sebe maha, pa na zadnje vonder le omaga in zbeži. Potem tako imenovane ribe za njim lučajo, čigar riba ga naj prva na glavo zadane, tisti mora potem čuvaj biti. Imenitna igra je orešek, ker je zgodovinske pomembe. Otroci si zberejo en grič za terdnjavo, kjer se napadovavcom branijo. Al terdnjavo jim naskakovavei vzamejo in vpijejo: Naša je terdnjava Orešek! Pa kmalo tudi ta stran-ka terdnjavo zgubi, in uni spet vpijejo: Naše je mesto Orešek! To ponovljajo otroci, dokler se ne naveličajo. Spomina vredno je pri tej igri, de nas pelje v tisto dobo, ko so Švedi terdnjavo Orešek Rusom vzeli in jo Noteburg imenovali. Ta terdnjava je bila zdaj v ruski zdaj v švedski oblasti, dokler da jo je Peter Veliki Švedom za vedno vzel. Nebesčkanje kaže pobožne čute otrok. Vsak hoče v nebesa priti, ktere v igri križ zaznam-va. Okrog nebes so male jamce, v ktere igravci eveje polagajo, ako se veržen nož v tla vsadi. Kdor ima naj več ejevov v jamci pride v nebesa, drugi pa pridejo v pekel, ki je z večjo jamo zaznamnjan. ³²)

Mestna igra je tudi zgodovinske pomembe. Vsade rogovilasto vejo v tla, in vsaka rogovila dobi ime kakenga mesta, kake vasi, kake kerčme. Naj višjo rogovilo imenujejo belokamnató mamico, glavno mesto Moskvo. Igravci imajo lesene kluke in preklano palčico. Obe polovici palčice se na tla zazenejo, in kdor obe ravni strani tako zažene, da so od tla obernjene, svojo kluko na prvo rogo-

vilo naprej pomakne, in tako vsi po versti mečejo. Na tako vizo pridejo kluke clo v Moskvo. Kdor naj pred do verha in spet nazaj pride, se car in zmagavec imenuje in drugim skerpuse daje. Ta igra izvira iz tiste dobe, ko je brezpostavnost na Ruskem vladala, ko so namreč vsi mali knezi si prizadevali si rusko krono pridobiti, ko so v Moskvo derli, svoje protivnike zmagali, potem pa zopet odpodeni bili.

Večji fanti in clo odraseni igrajo glavo in orla in že za dnarje. Zažene se namreč bakreni denar kvisko, in ako tako na tleh obleži, da se orel vidi, je dobljeno. *) Vertavkanje ni več zlo navadno, v starih časih pa je bilo zlo navadno, tako, da je bil Michael Feodorowicz primoran to igro pod kaznijo prepovedati. Od Arabcev je prišlo med Perzijane, od tih med Tatare, od katerih so se Rusi naučili. Gus ok (gosja igra) je zlo enaka z igro Šah imenovano. Na nalaš zato narajeni dili so krive čerte in na straneh razne podobe, n. pr.: gosi, kerčma, ječa in tudi številke. Igra se z vertavko, in kdor naj popred kamen na gos postavi, zamore prosto naprej in nazaj vleči, kakor mu bolj prav kaže. Kdor k ječi pride, zgubi. Kdor hoče dobiti, mora do zadnje podobe na dili priti. Pa tudi Šah Rusom ni neznan, in clo po spričbi tujih pisavcev so ga Rusi in clo rusovski vladarji zlo ljubili, ktereга so se od Tatarov naučili.

Nek pisavec **) pravi od tega: In comestationibus non tantum rubri chartæca symbola regis lubenter tractant sed et ludo tesserario gaudent. Summa autem solertia prælia latronum ludunt. Ut gemini inter se reges albusquo nigerque pro laudi oppositi certent bicoloribus armis.

Kupčevavci so po trgih igrali, in kjer so svojo robo prodajali. V praznikih in tudi v delavnikih so se s to igro čas krajsali, ktera je bila, kakor drugi pisavci***) terdijo, Rusom že v starih časih znana. Kraljevič se jo je moral naučiti in je za to lastnega učenika imel. Car Ivan IV. je prosil pred svojo smrtjo za Šah in je kamne v red postavil, da bi z svojim prijateljom, knezom Belskim igral, in je igrajoč umrl. Tudi damo Rusi, posebno kupci radi igrajo. Popernjak lomiti je kmetiška igra, in tisti dobi, ki popernjak v toliko kosov z enim udarkom prelomi, kakor je predpovedal. Rokobor je na kmetih med mladenci zelo v navadi. Ruski zgodovinopisavci že o začetku 13. stoletja od tega z velikim veseljem pripovedujejo. Kiewski veliki knez Mstislav III. in pskowski knez Wladimir sta pred bojem svoje zaveznike iz Nowgoroda in Smolenka opominjala, se velikemu knezu Jurju Wsewolodoviču hrabro braniti in jim na voljo dala, se na konju ali pa peš bojevat. Nowgorodeci so zavrnili, da se nočejo na konju bojevat, ampak kakor njih predniki, peš z svojimi pestmi sovražnike zmagati. Pa rokobor je bil poznej v ukazih od 2. novembra 1684 in od 19. marca 1686 oistro prepovedan. Bojari imajo lastne rokoborce. Posebno imenitni so bili Kazanski, Kalupski in Tulski

(Dalje sledi.)

*) Ravno tako, kakor pri nas.

**) Melet. de Russor. relig. et ritib. et 1581.
in 4.

***) Turbeville: Certaines lettres in verse, written by Turbeville ort Iof Moskovia to friends of his.

Telegrafiško kurzno naznanilo državnih
pisem 6. Maliga travna 1850.

Deržavne dolžne pisma po	5	od 100 (v srebru)	93 $\frac{1}{8}$
» » » »	4 $\frac{1}{2}$	» » » »	83 $\frac{1}{8}$
» » » »	3	» » » »	72 $\frac{3}{8}$
» » » »	2 $\frac{1}{3}$	» » » »	—

Obbligazioni austrijskih pod in nad Anizo, českih, morav- skih, silezkih, štajarskih, ko- roških, krajskih, goriških in dunajske visje kamorne urad- nice.	{ po 3 od 100 — glđ.
» 2 $\frac{1}{2}$ » » — »	
» 2 $\frac{1}{6}$ » » — »	
» 2 » » 40 »	
» 1 $\frac{3}{4}$ » » — »	

Bankne akcie po 1078 gold. v srebru.

Dnarna. cena 6. Mal. travna 1850.

	V dnarju
Cesarskih cekinov agio (od 100 gold.)	23 ³ / ₄ gld.
Srebra	17 ¹ / ₄ »

* Na Slovenskem je tudi ta igra zelo navadna.

*) Tudi ta igra je pri nas zelo v navadi. Priložnosti bomo nekoliko nam znanih popisali.